

TEM raportteja

28/2014

Selvitys hoiva-avustajan koulutuksesta

Eija-Leena Koponen

Strategiset ohjelmat/HYVÄ
17.12.2014

TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖ
ARBETS- OCH NÄRINGSMINISTERIET
MINISTRY OF EMPLOYMENT AND THE ECONOMY

Tiivistelmä

Työnantajien ja opiskelijoiden kiinnostus hoiva-avustajan koulutukseen on pysynyt hyvänä. Kaikkiaan 14:llä ELY-keskusalueella on toteutettu tai edelleen meneillään yhteensä 89 hoiva-avustajan koulutusta. Hakijoita koulutuksiin on ollut 6 646 henkilöä ja koulutuksen on aloittanut 1 513 opiskelijaa.

Marraskuun 2014 loppuun mennessä päättyneiden kurssien opiskelijoista hoiva-avustajan koulutuksen oli suorittanut 526 henkilöä eli 55 prosenttia koulutuksen aloittaneista. Osa opiskelijoista on jo koulutuksen kestäessä päättänyt jatkaa koko lähihoitajatutkinnon suorittamista, mikä näkyy koulutuksen suorittaneiden määrässä.

Koulutuksen suorittaneiden työllistymismahdollisuudet vaihtelevat alueittain; mahdollisuudet riippuvat erityisesti kuntatyönantajien hoiva-avustajia kohtaan ottamasta asenteesta, kuntien hankintakriteereistä, mutta myös aluehallintovirastojen henkilöstömitoitussuosituksista koskevista tulkinnoista. Myös kuntien heikko taloudellinen tilanne rajoittaa henkilöstön palkkaamista ja sosiaali- ja terveysalan koulutettua työvoimaa on myös aiempaa paremmin saatavilla useilla alueilla.

Hoiva-avustajilla on tämän selvityksen perusteella paremmat mahdollisuudet työllistyä väkirikkaiden alueiden julkiselle ja yksityiselle sektorille sekä pienempien seutujen yritysten ja järjestöjen palvelukseen.

Johdanto

Tämä selvitys on jatkoa vuoden 2013 syksyllä julkaistulle raportille *Hoiva-avustajaselvitys – Joustava koulutus- ja työllistymisväylä sosiaali- ja terveystalouden avustaviin tehtäviin* (Sinervo, Koponen, Syrjä, Hietapakka STM). Tässä selvityksessä keskitytään hoiva-avustajan koulutuksen kysyntään ja siihen vaikuttaviin seikkoihin, tarkastellaan koulutuksesta valmistuneita sekä heidän sijoittumistaan työmarkkinoille tai jatkokoulutukseen.

Raportin aineistona on käytetty URA-tietokannasta poimittua rekisteridataa, ELY-keskuksille ja kouluttajille tehtyä kyselyä sekä hoiva-avustajan koulutuksen seuraamiseksi ja arvioimiseksi kootun yhteistyöverkoston¹ materiaaleista.

Selvityksen haasteellisimmaksi kohdaksi osoittautui URA-järjestelmästä saatava tietopohja. URA on vuonna 1998 käyttöön otettu työvoimahallinnon tietojärjestelmä, joka käsittää mm. tiedot työvoimakoulutuksista. Koulutuksia koskeva tietojen syöttö URA:an tapahtuu manuaalisesti, jolloin inhimillisten vihreiden ja käsityserojen mahdollisuus kasvaa. Esimerkiksi erilaiset käytännöt opiskelijavainnissa tuottavat ongelmia kirjaustavoissa; onko opiskelija keskeyttänyt, jos hän karsiutuu jatkosta tutustumisjakson aikana tai miten osallistuja merkitään kun käytössä on ollut varsinaisen koulutuksen alkamista edeltävä valinta- eli ns. suppilovaihe. Myös koulutuksen suoritusmerkinnöistä on alueilla erilaisia käsityksiä.

Koulutuksen kysyntä

Hoiva-avustajan koulutuksia on järjestetty työvoimakoulutuksena vuodesta 2011 lähtien. Koulutus vastaa ikääntyvän väestön palvelutarpeisiin samoin kuin vanhus- ja vammaispalvelujen kehittämistä koskeviin linjauksiin. Laitoshoidon purku ja kotona tai kodinomaisissa oloissa asumisen mahdollistaminen edellyttää tukea arjen päivittäiseen suoriutumiseen ja asiakkaan hyvinvointiin. Näiden tehtävien edellyttämän osaamisen kouluttamiseksi on kehitetty hoiva-avustajan koulutus.

Hoiva-avustajan koulutus koostuu kahdesta lähihoitajan tutkinnon osasta, kasvun tukeminen ja ohjaus ja kuntoutuksen tukeminen. Näiden lisäksi suoritetaan yksi valinnainen osa jostakin muusta ammatillisesta perustutkinnosta. Em. osien suorittaminen kestää noin 40 opintoviikkoa. Opiskelija voi joko välittömästi näitä osat suorittuaan tai myöhemmin, työssäolovaiheen jälkeenkin jatkaa koko lähihoitajatutkinnon suorittamista.

Hoiva-avustajan koulutuksia on vuoden 2014 lopulla käynnissä usealla eri paikkakunnalla. ELY-keskuksilta joulukuussa 2014 kerättyjen tietojen mukaan hoiva-avustajakoulutuksia on toteutettu ja meneillään yhteensä 89, joista 54 on päättynyt 30.11.2014 mennessä. 34 koulutusta on joko vielä käynnissä tai vasta alkamassa. Näistä merkittävä osa on maahanmuuttajataustaisille henkilöille suunnattua hoiva-avustajan koulutusta.

---

¹ Yhteistyöverkostossa ovat edustettuna työ- ja elinkeinoministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö, opetus- ja kulttuuriministeriö, opetushallitus, ELY-keskukset, TE-toimistot ja työvoimakoulutusta tarjoavat koulutusorganisaatiot.

Taulukossa 1 on esitelty tietoja hoiva-avustajakoulutuksista ELY-keskuksittain. Eniten koulutuksia on ollut Uudellamaalla (23 kpl) sekä Varsinais-Suomessa (9 kpl) ja vähiten Kainuussa, Pohjois-Savossa sekä Etelä-Pohjanmaalla.

Taulukko 1: Hoiva-avustajakoulutukset ELY-keskuksittain 29.8.2011–16.12.2014

ELY	Koulutusten lkm	Hakeneet	Aloittaneet
Etelä-Pohjanmaa	2	137	27
Etelä-Savo	5	186	68
Häme	7	392	134
Kaakkois-Suomi	3	256	98
Kainuu	1	21	12
Keski-Suomi	3	95	32
Lappi	7	281	84
Pirkanmaa	6	726	81
Pohjanmaa	2	29	25
Pohjois-Karjala	8	387	110
Pohjois-Pohjanmaa	9	427	161
Satakunta	4	161	50
Varsinais-Suomi	9	900	166
Uusimaa	23	2 648	465
Yhteensä	89	6 646	1 513

Koulutukselle on ollut kysyntää alusta lähtien koulutukseen; hakijoita kaikkiin vuodesta 2011 alkaen käynnistettyihin koulutuksiin on ollut yhteensä 6 646. Tämä tarkoittaa n. 75 hakijaa koulutusta kohden. Koulutuksiin on kaikkiaan valittu 1 513 henkilöä.

Useimpiin koulutuksiin on ollut avoin haku, mutta yksittäisiä koulutuksia on toteutettu täsmähaulla (Rekry-koulutus), jolloin hakijamäärät ovat olleet samansuuruisia aloituspaikkojen kanssa.

Koulutuksen suorittaminen ja työllistyminen

Tämän selvityksen perusteella ei ole mahdollista muodostaa täyttä kuvaa kaikkien vuosina 2011–2014 hoiva-avustajan koulutuksen suorittaneiden henkilöiden työllisyystilanteesta, sillä URA-järjestelmän perusteella saadaan tiedot vain henkilöiden työmarkkina-asetusta poikkileikkaustilanteesta eli kolme kuukautta koulutuksen päättymisen jälkeen. Tämäkään ei ole luotettava tieto, sillä työvoimakoulutuksen suorittaneella henkilöllä ei ole velvollisuutta ilmoittaa työllistymisestään. Tässä selvityksessä onkin hyödynnetty ELY-keskusten, TE-toimistojen ja työvoimakoulutusta tuottavien koulutusorganisaatioiden antamia tietoja ja näkemyksiä hoiva-avustajien työllistymisestä alueillaan.

Työvoimakoulutuksia järjestetään alueellisten työvoimatarpeiden mukaan, joten koulutusten järjestämisessä on vahvasti kyse myös työnantajien kysynnästä työvoimalle. Väestörikkailta alueilla kuten Uudellamaalla ja Varsinais-Suomessa kysyntää hoiva-avustajille on sekä julkisella että yksityisellä sektorilla. Alueilla ku-

ten Pohjois-Pohjanmaa, Keski-Suomi tai Pohjanmaa taasen SOTE-alan työttömyys ja koulutetun työvoiman tarjonta on lisääntynyt, ja esimerkiksi työttömiä lähihoitajia on aiempaa enemmän avoimiin työpaikkoihin nähden.

Useilla alueilla yksityiselle sektorille, yritysten ja järjestöjen palveluyksiköihin työllistyminen on helpompaa kuin kuntasektorille. Kuntien heikentynyt taloustilanne ja julkisen sektorin säästötoimenpiteet näkyvät siinä, että uusia virkoja tai sijaisuuksia ei ole tarjolla kun väkeä vähennetään ja lomautetaan.

Hoiva-avustajien rekrytointiin vaikuttavat myös aluehallintovirastojen (AVI) tulkinnat hoitotyössä työskentelevien pätevyyskriteereistä ja laskemisesta henkilöstömitoitukseen. Tämä siitäkin huolimatta, että vanhuspalvelujen laatusuosituksen mukaan (STM 2013:11) hoiva-avustajat luetaan henkilöstömitoitukseen siltä osin kuin heidän työnsä vastaa asiakkaiden perustarpeista huolehtimisesta.

Koulutuksen vaikuttavuutta on vaikea tarkastella myös siitä syystä, että koulutuksia on koko ajan meneillään ja hyvin eri vaiheissa. Siispä tässä kappaleessa käsitellään koulutuksia, jotka ovat päättyneet viimeistään 30.11.2014, jolloin valmistuneiden määrästä saadaan oikea kuva suhteutettuna kurssimääriin ja hakijoihin.

Hoiva-avustajan koulutuksesta voidaan jatkaa suoraan koko lähihoitajan tutkinnon suorittamiseen, mikä näkyy myös ensimmäisten tutkinnon osien suorittamisessa. Esimerkiksi Satakunnassa yhden koulutuksen kohdalla kukaan opiskelijoista ei suorittanut koulutuksen kuluessa kaikkia kolmea tutkinnon osaa, koska heti koulutuksen alusta pitäen oli tiedossa koulutuksen jatko oppisopimuksella lähihoitajaksi. Tällöin oli työnantajien sekä opiskelijoiden kannalta järkevämpää valita sellaiset tutkinnon osat, jotka edistivät opiskelijoiden henkilökohtaista osaamisen kerryttämistä.

ELY-keskuksilta kerättyjen tietojen mukaan hoiva-avustajakoulutuksia on päättynyt 30.11.2014 mennessä yhteensä 54 (taulukko 2). Hakijoita koulutuksiin oli 4 269 ja valittuja 1 067 (25 %). Aloittaneita oli suppilo- tai muun tutustumisvaiheen jälkeen 961.

Kartoitusjaksolla koulutukseen valitut saavat tietoa vanhus- ja vammaispalvelutyöstä sekä erilaisista tehtävistä sosiaali- ja terveysalalla. Lisäksi selvitetään osaaminen ja kiinnostus opiskella ja työskennellä alalla. Kartoitukseen kuuluu usein opiskelijoiden haastattelu ja soveltuvuustestaus. Koulutuksen suorittaneita on yhteensä 526 (55 % aloittaneista). Suorittaneiden lisäksi on opiskelijoita, jotka ovat käyneet vain koulutuksen kolme osaa tai suorittaneet vain osan näyttökokeista.

Taulukko 2: Hoiva-avustajan koulutukseen hakeutuneet, koulutuksen aloittaneet ja suorittaneet 28.8.2011–30.11.2014.

ELY	Koulutusten lkm	Hakeneet	Valitut	Aloittaneet	Suorittaneet
Etelä-Pohjanmaa	1	107	16	16	13
Etelä-Savo	3	82	41	41	34
Häme	6	354	122	119	60
Kaakkois-Suomi	3	256	98	98	40
Kainuu	1	21	12	12	12
Keski-Suomi	1	31	12	12	12
Lappi	6	240	75	72	47
Pirkanmaa	4	484	57	57	49
Pohjois-Karjala	4	208	61	57	50
Pohjois-Pohjanmaa	4	218	69	68	46
Satakunta	2	36	24	24	
Uusimaa	12	1 498	288	256	61
Varsinais-Suomi	6	713	172	112	93
Pohjanmaa	1	21	20	17	9
Yhteensä	54	4 269	1 067	961	526